

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

ISSN: 2148-2292

11 (4) 2024

Academic Journal of History and Idea

Araştırma Makalesi | Research Article

Geliş tarihi | Received: 29.11.2023

Kabul tarihi | Accepted: 30.01.2024

Yayın tarihi | Published: 25.08.2024

Necibe Damla Özdemir

<https://orcid.org/0000-0002-1546-5340>

Specialist, Malatya Guidance and Research Center Directorate, Turkey,
damlamumcuozdemir@gmail.com

Atıf Künyesi | Citation Info

Özdemir, N. D. (2024). Mesleki Teknik Okullara Yönelik Yeni Bir Bakış. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 11 (4), 2120-2130. <https://doi.org/10.46868/atdd.2024.695>

Mesleki Teknik Okullara Yönelik Yeni Bir Bakış

Öz

Ülkeler, küreselleşme sürecinde sanayi kolunda ihtiyaç duydukları iş gücü gereksinimini, uluslararası deneyimlerden faydalanarak kendi dinamiklerine uygun olarak oluşturdıkları meslekî teknik eğitim yöntemleri ile karşılamaktadırlar. Mesleki eğitimde başarının sağlanabilmesi açısından, çağdaş psikolojik hizmetler kapsamında okul öncesi dönemden başlayarak ortaöğretim kademesi sonuna kadar devam eden süreçte öğrencileri kişisel kabiliyetlerine göre yönlendirme yapılması oldukça önemlidir. Bu çalışma ile ortaöğretim kurumlarına yönlendirme hizmetlerinde aktif rol alan okul psikolojik danışmanlarının, tercih danışmanlığı sürecinde mesleki ve teknik okullara daha uygun öğrencilerin yönlendirilmesi hususunda daha titiz davranmaları için onların mesleki ve teknik okullara ilişkin farkındalıklarını artırmak amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış, olgubilim (fenomenoloji) araştırmanın deseni olarak seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ilinde görev yapan 14 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yer alan psikolojik danışmanlarla Mesleki ve Teknik ortaöğretim kurumlarına yönelik farkındalığı artıracakları öngörülen atölye faaliyetleri gerçekleştirmişlerdir. Psikolojik Danışmanlarla gerçekleştirilen faaliyetler sonrasında öğretmenlerin farkındalıklarına ilişkin görüşlerini içeren yarı yapılandırılmış değerlendirme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda çalışmaya dahil olan psikolojik danışmanların hem mesleki ve teknik eğitime hem de yapılan işlerin ne kadar zor olduğuna ilişkin farkındalıklarının arttığı onların ifadeleriyle desteklenmiştir. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim’in geleceğine yönelik üst makamlara gerekli önerilerde bulunulmuştur.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/atdd>

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim, Psikolojik Danışma, Tercih Danışmanlığı, Yönlendirme

A New Perspective on Vocational Technical Schools

Abstract

In the process of globalisation, countries meet their workforce needs in the industrial sector with vocational technical education methods that they have created in accordance with their own dynamics by benefiting from international experiences. In order to ensure success in vocational education, it is very important to orient students according to their personal abilities in the process starting from pre-school period until the end of secondary education within the scope of contemporary psychological services. With this study; it is aimed to increase the awareness of school psychological counsellors, who take an active role in the guidance services to secondary education institutions, about vocational and technical schools in order to be more meticulous about directing more suitable students to vocational and technical schools in the preference counselling process. In the study, qualitative research method was used and phenomenology was chosen as the research design. The study group of the research consists of 14 psychological counsellors working in Malatya. The psychological counsellors within the scope of the research carried out workshop activities that are predicted to increase awareness of Vocational and Technical secondary education institutions. After the activities carried out with the psychological counsellors, a semi-structured evaluation form containing the opinions of the teachers about their awareness was used. As a result of the research, it was supported by their statements that the psychological counsellors involved in the study increased their awareness of both vocational and technical education and how difficult the work is. Necessary suggestions were made to the higher authorities for the future of Vocational and Technical Education in Turkey.

Keywords: Vocational Education, Psychological Counselling, Preference Counselling, Guidance

Giriş

Kişilerin hayatlarındaki en önemli kararlarından biri meslek seçimleridir. Bireyler için olduğu kadar toplum için de önemli bu kararın verilmesinde, yönlendirme faaliyetlerinin büyük rolü bulunmaktadır. Eğitim sistemimizin önemli bir parçası olan “Mesleki ve Teknik Eğitim”, bireye, belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri yanında tutum ve tavırları da kazandırarak, bireyin işle uyumunu sağlamayı amaçlamaktadır (Yazçayır ve Yıldırım, 2021). Mesleki ve teknik eğitimin temel işlevi, öğrencilerin istek ve yeteneklerine uygun alanlarda, ülkenin ve yörenin sosyal, ekonomik ve teknolojik yapı ve gelişmelere uygun olarak, seçtikleri meslek branşının gerektirdiği yeterlikleri kazandırmaktır (Taymaz, 1983). Öğrenciler, ilköğretimden ortaöğretime geçerken, kariyer gelişimlerinde oldukça önem taşıyan bir karar aşamasıyla karşı karşıya kalırlar. Mesleki yönlendirme, bir dizi paralel bilgi ve değerlendirme süreci sonunda gerçekleşmesi gereken uzun vadeli bir süreçtir. Mesleki yönlendirme aşamasında öğrenci için; etkileşimli/ kapsamlı bir modelin kullanılması, öğrencinin birey olarak eğitim ortamının ve mesleki ortamın tüm yönleriyle nasıl bir etkileşim içinde olduğuna ilişkin bir resim ortaya çıkarılması ve öğrencinin güçlü ve zayıf yönleri tespit edilmesi, ebeveynlerin de öğrenciler gibi

sürece aktif katılımının sağlanması, öğrenciye ara ara uygulamalar ve değerlendirmeler yapılması gerekebilir (Baloğlu, 2013). Türkiye'deki eğitim sistemi, genel olarak okul tabanlıdır. Bu durum okullardaki müfredatın teori temelli olmasını, daha ziyade genel konulara odaklanmasını ve ileri derecede standartlaştırılmış bir mesleki eğitimin verilmesini beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan bu durum, istihdam sistemi ile mesleki eğitim sistemi arasındaki temasın sınırlı olmasına neden olmaktadır (Karakütük, vd., 2006). Teknik yenilikler, Dünya genelindeki rekabet ve çalışma koşullarındaki değişiklikler nedeniyle mesleki gereksinimlerde ortaya çıkan hızlı değişimi derinleştirmektedir. Okullar, özellikle mesleki okullar, istihdam sisteminin değişen ihtiyaçlarına uyum sağlamak gibi zorlu bir durumla karşı karşıyadır. Çocukların, ailelerin ve uzun vadede ülkelerin kendilerini yönlendirebilmeye ve sürdürülebilir bir mesleki gelecek kurmaya ihtiyaçları bulunmaktadır (Baloğlu, 2013). Türk eğitim sisteminde kalite yerine daha çok kantiteye odaklanılmaktadır. Örneğin öteden beri mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim içerisindeki payının %65'lere getirilmesi hedefi güdülmektedir. Oysaki mesleki ve teknik eğitimdeki sorun kantiteden ziyade, kalite sorunudur. Mesleki ve teknik ortaöğretim okullaşma oranının %65 olması, mesleki ve teknik eğitimde anahtar beceriler ve mesleki temel yetkinliklerin kazandırılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle üzerinde durulması gereken konu meslek eğitiminin girdileri açısından karşılaşılan ciddi kalite sorunlarıdır (Özsoy, 2015). Küreselleşmenin etkisi, rekabetin ve kamu denetiminin artması, insanların ekonomik güçlerinin ve eğitim düzeylerinin yükselmesi gibi nedenlerle toplumun kalite beklentisi giderek artmaktadır. Mesleki eğitimde karşılaşılan kalite odaklı sorunlar, beklenen eğitim çıktılarının gerçekleşmesine engel oluşturmakta ve böylece önemli bir kaynak israfına yol açmaktadır. Verimlilik en az girdi ile en çok çıktıyı elde etme süreci olduğundan, mesleki eğitimin verimli olabilmesi için girdinin, eğitim sürecinin, programdan beklenen hedefleri karşılayacak kalite ve standartta olması gerekmektedir. En önemli girdi olarak öğrencinin mesleki eğitim sürecindeki kalite sorunu çıktıyı etkilemektedir (TÜRKONFED ve ERG, 2006).

ERG ve Koç (2012)'un yaptıkları yaptıkları araştırmaya göre, mesleki eğitimden yükseköğretime sınavsız geçiş sisteminin, bilgi ve eğitim seviyesini oldukça düşürdüğü, meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin aslında yüksekokul öğrenimini izleyebilecek düzeyde olmadıkları yanılıdır. Meslek yüksekokulları üzerine yapılan araştırmalara göre, öğrencilerin temel fen, matematik ve meslekle ilgili teorik derslerinin zayıf olduğu, mezunların yaklaşık %95'inin temel matematik kurlarında yetersiz olduğu belirlenmiştir. Yine Kayır ve Kılıç (2008)'a göre meslek lisesi öğrencilerinin % 48'i; erkek teknik, kız teknik ve ticaret turizm liselerindeki öğrencilerin %58'i yeniden imkan tanınsa bu okullarda okumayacaklarını belirtmişlerdir

Mesleki eğitime ilişkin yapılan gözlemlerden hareketle bu çalışmaya konu olan, mesleki ortaöğretim kurumlarına öğrenci yönlendirme işleminde öğretmenlerin sıklıkla; öğrencilerin

akademik başarısını göz önünde bulundurdıkları ve istedikleri akademik başarı kriterlerini sağlayan öğrencileri Fen ve Anadolu liselerine, istedikleri akademik başarı kriterlerini sağlayamayan öğrencileri Mesleki ortaöğretim kurumlarına yönlendirdikleri gözlenmiştir. Bu durum hem mesleki ortaöğretim kurumlarına yönelik olumsuz bir algının oluşmasına hem de ülkemizde nitelikli işgücü ihtiyacının yeterince karşılanamamasına sebep olabilir. Çoğunlukla matematik dersinin kriter olarak alındığı ve bu derste gereken başarıyı gösteremeyen öğrencilerin “hiç olmazsa lise mezunu olsun” algısıyla meslek liselerine yönlendirildiği, nitelikli işgücü potansiyeli olan çocukları sistemde göz ardı edildiği, mesleki eğitimin zor işleri ile yanlış yönlendirilmiş öğrencilerin daha da köreltildiği, ülkenin nitelikli işgücü ihtiyacına zarar verildiği ve uzun vadede meslek liselerine ilişkin olumsuz bir algı ve kültürün ortaya çıkmasına neden olabilir. Var olan bu problem durumdan hareketle araştırma ile; Mesleki eğitim süresince öğrencinin gerçekleştirmesi beklenen faaliyetlerin aslında kolay işler olmadığı; bu okullarda eğitim görmesi gereken bireylerin, diğer liselerde eğitim gören öğrencilere kıyasla daha fazla bilişsel, duyuşsal ve davranışsal becerilere sahip olması gerektiği ve bu ortaöğretim kurumlarına da öğrencilerin (Örn. Güzel Sanatla Liseleri gibi) sahip oldukları özel becerileri kriter alınarak seçilmesi ve yerleştirilmesi gerektiğine ilişkin farkındalık oluşturmak ve mesleki teknik okulların öğrenci profillerine ilişkin bir yaklaşım geliştirmek önemli görülmüştür.

Bu araştırma ile mesleki eğitimin kalitesini artırmak için; mesleki ortaöğretim kurumlarına yönlendirilen öğrencilerin seçimine ilişkin öğretmen farkındalığını artırmak ve uzun vadede mesleki teknik okulların nitelikli işgücünün topluma kazandırılmasında faydalı okullar haline getirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin mesleki eğitime yönlendirilme sürecinde tercih danışmanlığı hizmetinde bulunacak psikolojik danışmanların;

1.Mesleki ortaöğretim kurumlarında; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor aktivitelerde aktif olabilen ve kolay öğrenebilen öğrenciler yetiştirmek,

2.Ortaöğretime geçiş sürecinde öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarına göre doğru yönlendirilmesini sağlamak,

3.Ortaöğretime geçiş sürecinde psikolojik danışmanların/rehber öğretmenlerin öğrencilerine ilişkin doğru gözlemler yaparak, öğrencilerinin var olan potansiyellerini ortaya çıkarmalarında onlara yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Bu araştırma; Mesleki Ortaöğretim kurumlarına yönlendirme aşamasında aktif rol oynayan okul psikolojik danışmanları/ rehber öğretmenlerinin bu okullara ilişkin farkındalığını artıracak olması açısından önemlidir. Ayrıca bu araştırma ile; uzun vadede Mesleki Ortaöğretim kurumlarının yapı, müfredat, kültür ve işleyişinde olumlu yönde örgütsel değişimler

yaşanabilir. Okul psikolojik danışmanları/ rehber öğretmenlerinin mesleki ortaöğretim kurumlarına ilişkin bakış açılarındaki değişimler meydana gelebilir. Ayrıca daha önce mesleki ortaöğretim kurumlarında görev yapmamış öğretmenler farkındalıkları arttıkça bu okullarda tecrübe kazanmak isteyebilirler. Mesleki ortaöğretim kurumlarına bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlarda hazırbulunuşluk seviyesi yüksek öğrencilerin yerleştirilmesinin, bu ortaöğretim kurumlarının kalitesini artıracakları öngörülmektedir (Tamer ve Özcan, 2014). Modern sistem yaklaşımı içerisinde –girdi- olarak değerlendirdiğimiz öğrencilerin mesleki eğitime ilişkin bilgi, beceri ve potansiyellerinin yüksek olması ve yüksek hazırbulunuşluk düzeyleri ile eğitim süreci içerisine dahil edilmesi, bu okulların niteliğini, etkililiğini ve verimliliğini olumlu yönde etkileyecektir. Uzun vadede, mesleki eğitim alanında daha nitelikli olan öğrencilerin bu ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmesi; bu öğrencilerin var olan potansiyellerini daha da geliştireceği, mesleki ortaöğretim kurumlarında alacakları kaliteli eğitimlerle bütünleştirdiklerinde ülkemizde nitelikli işgücünü artıracakları; ülkemizi hem ulusal hem uluslararası alanda temsil edecek kaliteli projelerin ve ürünlerin ortaya çıkmasını kolaylaştıracağı öngörülmektedir.

Bu çalışma ile; ortaöğretim kurumlarına yönlendirme hizmetlerinde aktif rol alan okul psikolojik danışmanlarının, tercih danışmanlığı sürecinde mesleki ve teknik okullara daha uygun öğrencilerin yönlendirilmesi hizmeti kapsamında, onların mesleki ve teknik okullara ilişkin farkındalıklarını artırmak amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış, olgubilim (fenomenoloji) araştırmanın deseni olarak seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ilinde görev yapan 14 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında yer alan psikolojik danışmanlarla Mesleki ve Teknik ortaöğretim kurumlarına yönelik farkındalığı artıracakları öngörülen atölye faaliyetleri gerçekleştirmişlerdir. Psikolojik danışmanların süreçte aktif yer aldığı bu çalışmada, mesleki eğitimin niteliklerini yansıttığı varsayılan sekiz atölye çalışması yer almaktadır. Bu çalışmalar sonrasında araştırmaya katılım gösteren psikolojik danışmanlara, araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler, içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç; toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize etmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular raporlaştırılarak, ilgili üst makamlara önerilerde bulunulmuştur.

1.Araştırma Kapsamında Gerçekleştirilen Atölye Çalışmaları

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE-1 çalışması ile; farklı vida ve contaların yer aldığı tablalarda uygun delikleri en kısa sürede bulmaya, o deliklere uygun vida ve contaları takmaya

ve tüm parçaları doğru yerleştirmeye çalışmışlardır. Bunu yaparken beynin hem görsel hem uzamsal zeka bölümlerini kullanmaları sağlanmıştır.

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE-2 çalışması ile; yine en kısa sürede doğru vidayı doğru deliğe yerleştirmeyi denemişlerdir. Burada hem ince motor kaslarını kullanmaları hem de zaman yönetiminde kendilerini test etmeleri sağlanmıştır. (Tornavida Etkinliği)

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE-3 çalışması ile; ince motor kaslarını ve görsel uzamsal zeka bölümlerini birlikte kullanarak sınırlı alan boyama becerilerini zor bir mandala örneği üzerinde gerçekleştirmeleri istenmiştir.

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE-4 çalışmasında farklı boy ve büyüklüklerde deliklere sahip iğnelere iplikler takmaları beklenmiştir. Bunu yaparken hızlı, pratik ve dikkatli olmaları istenmiştir.

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE-5 çalışmasında zor ve ince motor kas kullanılması gereken bir şekli maket bıçağı ile en kısa sürede ve en doğru şekilde kesmeleri istenmiştir. Etkinlik sonunda kesilen kağıtlar karışık şekilde dağılıp birbirlerini değerlendirmeleri istenmiştir.

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE-6 çalışmasında 8 farklı renkte A4 kağıdı sunulacak, bu kağıtlar öncelikle eğitmen tarafından bir sıraya dizilecek sonrasında katılımcılardan da aynı sıra ile dizmeleri istenmiştir. Burada katılımcıların görsel hafıza ve zamanı etkili kullanma becerileri gözlenmiştir.

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE-7 çalışmasında HOLLAND Mesleki Tercih envanteri uygulanmıştır. Sonuçlar tüm grupla paylaşılmıştır.

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE- 8 çalışmasında birbirinden farklı renk ve yazı tiplerinde kavramlar okutulmuş, akıllarında kalış sırasına göre en fazla kelimeyi tekrarlamaları istenmiştir.

Psikolojik Danışmanlar ATÖLYE-9 çalışmasında basitten zora şekiller verilerek, sayfanın diğer tarafına bu şekillerin simetrilerini çizmeleri istenmiştir.

Faaliyetlerin son günü bir sanayi koluna düzenlenen gezi ile, öğretmenler mesleki eğitimin işbaşı sürecine şahit olmuş, işletmedeki uygulamaları tecrübe etmeleri sağlanmıştır.

2.Bulgular ve Yorum

Bulgu 1.

Çalışmaya katılan psikolojik danışmanlara çoğunlukla mesleki ve teknik eğitime yönlendirdikleri çocukların potansiyelleri sorulmuştur.

Hocam açık konuşacaksak eğer, biz Fen lisesi ya da Anadolu lisesine yerleşemeyen öğrencilere çoğu zaman nakil hakkı verilmesi için formalite icabı yazdırıyoruz. Ama aileler de

bu yönde bir yönelim var, fikirler güzel ama bizim ülkemizde bu meslek lisesi imajının değişmesi şart (Ö2).

Bu çalışmanın amacını okuduktan sonra fark ettim ki bizim ülkemizde bir meslek lisesi imajı var, hatta skeci var, hatta öğrencinin saçı tipi dalga konusu olan birçok özelliği var. Öğrenciler tercih etmek istemiyor, isteyen de mecburiyetten gidiyor. Hepimiz biz bile çocuklarımız fen lisesi okusun diye kendimizi parçalıyoruz. Soruyorum size çocuğunuzu meslek lisesine yazdırır mısınız? Bu ortam da zor hocam (Ö3).

Bulgu 2.

Çalışmaya katılan psikolojik danışmanlara yapılan bu atölye çalışmalarının zorluk derecesini ve kendi becerilerini değerlendirmeleri sorulmuştur.

Hocam bunlar ne kadar zormuş, ben maket bıçağını elime almalı 30 yıl oldu. Gerçekten zor aktiviteler; ama hepsi de meslek liselerinde kullanılacak doğru atölyeler seçilmiş (Ö7).

Aslında bu atölyeleri yaparken çok zorlandım. Ellerimizi kullanmayı o kadar unutmuşuz ki. Kaldı ki çoğu gerçekten tehlikeli işler, bu farkındalığı kazanmak için güzel tasarlanmış atölyelerdir (Ö5).

Bulgu 3.

Çalışmaya katılan psikolojik danışmanlara bu çalışmaları gözlemledikten sonra yönlendirmemiz gereken çocukların potansiyellerinin nasıl olması gerektiği sorulmuştur. Hocam bu zor işleri kimlere emanet ediyoruz biz, aslında fark ettim ki bu işler gerçekten becerikli çocuklar için. Yani biz yeteneklerine bakmadan çocukları bu okullara yerleştirerek büyük hata yapıyoruz.

Hocam aslında sizin aynı fikirdeyim. Evimde yıllardır duşa kabin bir meseledir. Sürekli bir arıza yeni sitelerin elektrik su hep problem. Evimde duşa kabinin yanında küçük bir üçgen parça fayans eksikliği yüzünden hep su sızar. Ve şunu düşünürüm ustalar geometri bilmeli. Aslında bu anlamda aynı görüşteyiz. Biz bu okullara aslında yetenekli, el becerisi olan öğrencileri yönlendirmeliyiz ki hem bizler hem ülkemiz kalkınsın (Ö1).

Bulgu 4.

Çalışmaya katılan psikolojik danışmanlara bu araştırmaya ilişkin farkındalıkları ve görüşleri sorulmuştur.

Bu atölyelerle fark ettim ki yanlış çocukları meslek liselerine, belki doğru çocukları fen Anadolu liselerine yönlendiriyordum. Ancak tekrar söylüyorum, ülkemizde meslek liselerine olan önyargılar kalkmadığı sürece bizim yönlendirmelerimiz çok işlevsel olmayacak (Ö8).

Meğer ne kadar zor şartlar ve aktivitelermiş, aslında hep erkeklerin yaptığı işleri bugün benim de deneyimlemem keyifli ama başarısız oldu. Mesela ben bu liseler için uygun değilmişim çok net. Yıllardır neden hala bir yerli otomobilimizin olmadığını sordum kendime, bu

çalışmayla aklıma ilk an da o geldi. Biz meslek liselerinde kaliteyi artırmak için öncelikle girdiyi kaliteli hale getirmeliyiz (Ö9).

Hep içimde aklımda ola işlerdi, boyamalar, kesmeler, kıl testere, sanayi işleri, tasarım. Fark ettiyseniz başarılıydım da. Ama ailem beni zorla Anadolu lisesine zorla PDR bölümüne yerleştirdi. Şimdi işimi seviyorum, ama şu atölye de geçirdiğim 3 gün tarifsiz keyifliydi. İlgi yetenekler yalnızca istihdamın ya da toplum baskısının önüne geçmesin dilerim. (Ö6).

Sonuç

Makineleşmenin hızla yayılmasına rağmen sistemin merkezinde yine insan yer almakta, nitelikli iş gücüne olan talep her geçen gün artmaktadır. Alanında uzman bilgi, beceri ve kabiliyeti yüksek, mesleğin öngördüğü teknik donanıma sahip, kalifiye eleman ihtiyacı meslek eğitimini öne çıkarmaktadır (Binici ve Arı, 2004). Nitelikli bir mesleki eğitim sistemi bireysel, kurumsal ve ulusal düzeylerde önemli çıktılar sağlamaktadır. Bireysel düzeydeki çıktılar arasında mezunların daha kısa sürede ve daha yüksek ücretli işlerde çalışması, istihdam edilebilecekleri pozisyonların zenginleşmesi, farklı mesleki becerileri edinebilmesi, iş tatmini sağlanması yer almaktadır (Dickson ve Smith, 2011). Kurumlar, mesleki eğitimle yetişen insan kaynağını kullanarak iş süreçlerini iyileştirebilmekte, müşteri memnuniyetini ve rekabet edebilirliklerini artırabilmektedir. Ulusal düzeyde ise ekonomik kalkınma ve toplumsal refahın sağlanmasında mesleki eğitimin önemli bir katkısı bulunmaktadır (CEDEFOP, 2013). Mesleki eğitim sistemlerinin olumlu çıktılar sağlayabilmesi için, öğrencilere hedeflenen becerilerin kazandırılması ve bu geçişin sağlanmasında mesleki eğitimin rolü kritiktir. Çoğu ülkede mesleki eğitim, en fazla tartışılan eğitim türlerinden bir tanesini oluşturmaktadır (Özer, 2021). Özellikle devam ve terk oranlarının diğer lise türlerine göre yüksek olması ve akademik başarının görece düşüklüğü ülkeleri bu eğitim türündeki sorunları çözmek için çok sayıda politika değişikliği ve revizyonlara zorlamıştır (Özer ve Perc, 2020). Hak ettiği yeri henüz bulamadığı düşünülen Mesleki ve Teknik Eğitim için benzer sorunlar Türkiye’de de geçerlidir. Türkiye’de ulusal ve uluslararası öğrenci başarı araştırmalarında okullar arası başarı farklarının diğer OECD ülkelerine göre yüksekliği dikkat çekmektedir (Bölükbaş ve Gür, 2020). Eğitimde başarı farklarının derinleşmesi dezavantajlı öğrencilerin zamanla daha da dezavantajlı hale gelmelerine yol açabilmekte, okuldan işe geçişlerini zorlaştırmaktadır (Özer ve Perc, 2021). Özer (2021) “Türkiye’de Mesleki Eğitimi Güçlendirmek için Atılan Yeni Adımlar” isimli çalışmasında, mesleki eğitimin güçlendirilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen projeleri derleyerek, özellikle 2018 yılında açıklanan 2023 eğitim vizyonu sonrası mesleki ve teknik eğitimin dönüşümü için atılan adımları ele almıştır. Özsoy (2015) “Mesleki Eğitim- İstihdam İlişkisi: Türkiye’de Mesleki Eğitimin Kalite ve Kantitesi Üzerine Düşünceler” isimli çalışmasında; Türkiye’de mesleki eğitim ile istihdam arasındaki ilişkinin

zayıflığını, işgücü piyasasında arz ve talebin uyumsuzluğunu, mesleki eğitim mezunlarının işgücü piyasasının talep ettiği niteliklere tam olarak sahip olmadığını ve işletmelerdeki ara eleman açığı bulunduğunu belirtmiştir.

Payas (2022) tarafından gerçekleştirilen “Meslek Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmanın bulgularına göre katılımcıların meslek liselerini, bireylere beceri kazandırma yoluyla sektörün ara eleman ihtiyacını karşılamak üzere uygulamalı ve üretim amaçlı eğitim veren kurumlar olarak tanımladıkları görülmektedir. Katılımcılar, bu okullara öğrenci alınırken alanın gerektirdiği ön becerilere sahip ve Orta Öğretim Başarı Puanı ve Liselere Giriş Sınavı sonuçlarına göre yerleştirme yapılmasının bu okulların itibarını ve akademik başarısını arttıracaklarını belirtmişlerdir. Hem mesleki eğitim kalitesinin hem de öğrenci başarısının farklı bir yöne aktarılması, sadece belli bazı derslerdeki öğrenci başarısının ölçüt alınmıyor oluşu, o derslerde başarılı öğrencilerin Fen ve Anadolu liselerine yerleştirilmeye çalışılırken, potansiyelleri bakımından seviyenin altında kalan öğrencilerin Mesleki ve Teknik okullara yerleştiriliyor oluşunun, uzun vadede ülkemizin gelişimini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Bu çalışma ile tercih danışmanlığı sürecinde aktif rol alan psikolojik danışmanların sürece katılması ve yönlendirme sürecinde de atölyelerde gerçekleştirdikleri faaliyetlere ilişkin deneyim kazanmaları amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çalışmaya katılan psikolojik danışmanlar mesleki eğitimin ne kadar önemli, zor ve aslında potansiyelleri yüksek öğrencilerin yerleştirilmesi gereken okullar olduğuna ilişkin görüş belirtmişlerdir. Ülkemizin teknolojide dünya sıralamasında önce kalabilmesinin mikro düzeyde mesleki ve teknik okullarımızdaki kaliteden kaynaklandığı düşünülürse, kolay öğrenebilen, potansiyelleri yüksek, bilişsel duyuşsal ve psikomotor becerileri yüksek öğrenciler mesleki ve teknik okullara yerleştirildiği takdirde ülkemiz uzun vadede önemli atılımlar gerçekleştirecektir.

Bu araştırma kapsamında;

- Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ile ortaokul yöneticileri işbirliği halinde olmalı, yapılacak projeler desteklenmelidir.
- Mesleki ve Teknik okul yöneticileri tercih danışmanlığı sürecinde okullarına öğrencileri çağırma evresinde tanıtımlarını daha ilgi çekici hale getirmelidirler.
- Mesleki ve Teknik okullar için giriş aşamasında öğrenciler gerekirse seçilmeli, uzman meslek öğretmenleri tarafından özel yetenek sınavları hazırlanıp gerçekleştirilerek okullar prestijli hale getirilmelidir.
- Gerekli zemin oluşturulduğu takdirde bazı meslek gruplarının (mimarlık, inşaat mühendisliği, elektrik elektronik mühendisliği ve bazı mühendislik programları vb.)

yalnızca Mesleki ve Teknik okullardan mezun olan öğrencilerin tercih etmesi sağlanabilir.

- Mesleki ve Teknik okullarda Kültür ve Meslek derslerinin çocuklar için cazip hale getirilerek, öğrencilere okurken istihdam fırsatı sağlanabilir.
- Mesleki ve Teknik okullara öğretmenler de tıpkı proje okulları gibi seçilerek tüm okul genelinde bir standart sağlanabilir.

Kaynaklar

- Baloğlu, C. (2013). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği*. Beta Yayınları.
- Binici, H. ve Arı, N. (2004). Mesleki ve Teknik Eğitimde Arayışlar, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 383-396.
- Bölükbaş, S., & Gür, B. S. (2020). Tracking and inequality: The results from Turkey. *International Journal of Educational Development*, 78, 1-9.
- Dickson, M., & Smith, S. (2011). What determines the return to education: an extra year or a hurdle cleared?. *Economics of education review*, 30 (6), 1167-1176.
- CEDEFOP. (2013). Benefits of vocational education and training in europe for people, organisations and countries. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ed560841.pdf>
- ERG ve KOÇ (2012). *Mesleki eğitimde kalite için iş birliği: Mesleki ve teknik eğitimde güncellenmiş durum analizi*. İstanbul.
- MEB, (1986), Mesleki ve Teknik Eğitim Kanunu. MEB Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2011-2012. <http://Sgb.Meb.Gov.Tr/www/Milli-Egitim-İstatistikleriorgun-Egitim->
- MEB, (2013), *Mesleki eğitimde bütünleştirme uygulamaları*. UNICEF.
- Karakütük, K., Çınkır Ş., Başar H., Duman T. ve Büyüköztürk, Ş. (2006). *Mesleki ve teknik eğitim merkezi Metem olarak yapılandırılan Ortaöğretim Kurumlarının Değerlendirilmesi Araştırması Araştırma Yöneticisi*. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Kayır, Ö. ve Kılıç, H. (2008). *Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri Araştırması*. Ticaret Odası Yayınları.
- Ozer, M., & Perc, M. (2020). Dreams and realities of school tracking and vocational education. *Palgrave Communications*, 6 (1), 1-7.
- Özer, M., & Perc, M. (2021). Impact of social networks on the labor market inequalities and school-to-work transitions. *Yükseköğretim Dergisi*, 11 (1), 38-50.
- Özer, M. (2021). Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek için atılan yeni adımlar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (16), 1-16.
- Özsoy, C. E. (2015). Mesleki eğitim-istihdam ilişkisi: Türkiye’de mesleki eğitimin kalite ve kantitesi üzerine düşünceler. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 5 (5), 173-181.

- Payas, S. Z. (2022). *Meslek Liselerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Yök Tez.
- Tamer, M. A. ve Özcan, M. (2014). Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Mesleki Eğitimin Paydaşlarınca Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 44 (203), 205-224.
- Taymaz, H. (2019). Yıllık hizmet içi eğitim programı. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16 (2), 271-276.
- TÜRKONFED ve ERG, (2006), *Beceriler, Yeterlilikler ve Mesleki Eğitim: Politika Analizi ve Öneriler*. İstanbul.
- Yazçayır, N., & Yıldırım, N. (2021). Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları ve Öğretmenlik Meslek Bilgisi Alt Boyutunun Karşılaştırmalı Analizi Türkiye ve Singapur. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19 (1), 182-218.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.